

กลวิธีการประพันธ์ในกวีนิพนธ์ของพรชัย แสนยะมูล*

Writing Techniques in Poetry of Pornchai Saenyamoon

ปนัดดา คำมาโฮม¹ / สารภี ขาวดี²

Panadda Kammahome¹ / Sarapee Khowdee²

^{1,2}คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อุบลราชธานี 34190, Thailand

^{1,2} Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University

Ubon Ratchathani 34190, Thailand

Corresponding author. Email: panadda.kammahome@gmail.com

Received: June 24,2021

Revised: August 3,2021

Accepted: August 18,2021

Abstract

This article aims to present the analysis of the writing techniques in four poetry works by Pornchai Saenyamoon namely ‘Chai Thammachat’, ‘Ruedu Chai’, ‘Chai Patchuban’, and ‘Hi! So-cial Hiso...cial’. The results show that Pornchai Saenyamoon used seven outstanding poetry writing techniques including (1) Thai octameter poems (2) two, three, four, and more than four

*บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “โลกทัศน์และกลวิธีการประพันธ์ในกวีนิพนธ์ของพรชัย แสนยะมูล” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ของนางสาวปนัดดา คำมาโฮม โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สารภี ขาวดี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

alliteration (3) four types of the art of word usage i.e. repeating words, using antonyms, word formation, and reduplication (4) five types of figure of speech: simile, metaphor, personification, onomatopoeia, and hyperbole (5) punctuation in poetry (6) two techniques of storytelling which are diary or flashback (7) hidden humor.

Keywords: Writing Techniques, Poetry, Pornchai Saenyamoon

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์ในกวีนิพนธ์ของ พรชัย แสนยะมูล 4 เรื่อง ได้แก่ ใจธรรมชาติ ฤดูใจ ใจปัจจุบัน และ Hi! So-Cial ไฮโซ...เฮียล ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการประพันธ์โดดเด่นที่ผู้แต่งเลือกใช้ ในการสร้างสรรค์ผลงาน พบ 7 กลวิธี ได้แก่ (1) นำเสนอในรูปแบบกลอนแปด (2) การเล่นสัมผัสอักษรขีด พบแบบขีด 2 พยางค์ 3 พยางค์ 4 พยางค์ และมากกว่า 4 พยางค์ (3) ศิลปะการใช้คำ พบ 4 แบบ ได้แก่ การซ้ำคำ การใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม การสร้างคำให้เกิดความแปลกใหม่ และการใช้คำซ้ำ (4) การใช้โวหารภาพพจน์ พบ 5 แบบ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สัทพจน์ และอติพจน์ (5) การใช้เครื่องหมายในงานร้อยกรอง (6) การใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง 2 แบบ ได้แก่ เล่าเรื่องแบบเขียนบันทึก และเล่าเรื่องแบบย้อนอดีต หรือ flash back (7) การสอดแทรกอารมณ์ขัน

คำสำคัญ: กลวิธีการประพันธ์ กวีนิพนธ์ พรชัย แสนยะมูล

บทนำ

กวีนิพนธ์ไทยมีรากเหง้าที่ยังสืกลงไปในวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของไทย กวีนิพนธ์เป็นเสมือนตัวแทนของยุคสมัย เป็นเครื่องบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ดังที่ Jinaphan (2003, p.4) กล่าวว่า

กวีนิพนธ์ไทยเป็นรูปแบบการประพันธ์ที่เกิดขึ้นและมีระยะเวลาสืบทอดมายาวนานนับตั้งแต่โบราณกาล เป็นการสร้างสรรค์วรรณกรรมให้ไพเราะงดงาม เปี่ยมด้วยวรรณศิลป์ที่แสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมและมรดกทางปัญญา ซึ่งสั่งสมและสืบเนื่องมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน ไม่ว่ายุคใด สมัยใดกวีนิพนธ์ไม่เคยขาดหายไปจากวัฒนธรรมของไทย หากแต่เป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทให้เข้ากับยุคสมัยของสังคมด้วยความคิดและภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ของกวีร่วมสมัย ทั้งนี้ กวีนิพนธ์ในแต่ละยุคสมัยย่อมแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับว่าผู้แต่งจะสร้างสรรค์ผลงานออกมาในทิศทางใดที่จะแสดงถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของตนเองออกมา

พรชัย แสนยะมูล เป็นนักเขียนที่ผลิตผลงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนิทาน นวนิยาย เรื่องสั้น และกวีนิพนธ์ โดยใช้นามปากกาว่า กุดจี๋, พรชัย แสนยะมูล และขวัญข้าว ขวัญเรียมเอ๋ย ปัจจุบันรับหน้าที่หลายบทบาท ทั้งเป็นเจ้าของและบรรณาธิการสำนักพิมพ์ ไม้มก สำนักพิมพ์เบสตีไฟร์คิดส์ เป็นคอลัมนิสต์อยากให้เธออารมณ์ดี เคยเขียนในนิตยสาร เนชั่นสุดสัปดาห์ นิตยสารขวัญเรือน ทำให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้อ่านที่เป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง เนื่องจากได้สร้างสรรค์กวีนิพนธ์และนิทานภาพสำหรับเด็กถึง 95 เล่ม กวีนิพนธ์ของเขาได้รับรางวัลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 ปีต่อเนื่อง ได้แก่ ธรรมชาติของหัวใจ ใจธรรมชาติ และใจปัจจุบัน จุดเด่นในผลงานของพรชัย แสนยะมูล คือ การถ่ายทอดมุมมองต่อสรรพสิ่งรอบตัวอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกวีนิพนธ์ 4 เรื่อง ได้แก่ ใจปัจจุบัน ใจธรรมชาติ ฤดูใจ และ Hi! So-Cial ไฮโซ...เซียล ทุกเรื่องเสมือนสมุดบันทึกที่สะท้อน “ชีวิตตลกกลิ้ง” ของผู้แต่ง ที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวหลังจากพรชัย แสนยะมูล ได้ใช้ชีวิตผ่านร้อนผ่านหนาว ผ่านสุขทุกข์ ผ่านสมหวัง ผิดหวัง มาเกือบครึ่งศตวรรษ จนเขาค้นพบว่าในช่วงที่ยังมีลมหายใจ สิ่งที่เราควรมีและควรทำ คือการสร้างความสุขแก่ตนเอง และคนรอบข้างจากเรื่องง่าย ๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งการให้ความสำคัญกับใจเป็นสำคัญ

กวีนิพนธ์ของพรชัย แสนยะมูล มักใช้รูปแบบกลอนสุภาพประเภทกลอนแปดเป็นหลัก มีเทคนิคการนำเสนอหลากหลายและมีเอกลักษณ์เฉพาะ ดังค่านิยมของคณะกรรมการ

ตัดสินบทกวีชุด “ใจปัจจุบัน” ที่ว่า

“ด้านสำนวนภาษาและกลวิธีเล่าเรื่อง ผู้แต่งนำเสนอในรูปกลอนแปด มีความซ้ำของในเชิงฉันทลักษณ์ สัมผัสนอกสิ้นไหล สัมผัสในอย่างมีจังหวะ ขณะที่บางสำนวนจงใจอวดภาษาวรรณศิลป์ บางบทประสมคำทำให้เกิดความแปลกใหม่ ไม่แปลกแยก แต่กลับมีเสน่ห์ สอดแทรกอารมณ์ขันด้วยมุขทันทสมัย เล่นคำ เล่นความไม่ล้นเกิน ด้วยคำง่าย ๆ มองง่าย ๆ ขวนให้ตระหนักถึงความเป็นมนุษย์ที่อยู่ในตัวเอง”

(Saenyamoon, 2016, Foreword)

สามารถยืนยันถึงความตื่นตัวด้านวรรณศิลป์ในงานของพรชัย แสนยะมูล ได้เป็นอย่างดี เพื่อให้เห็นเทคนิคต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานของกวีร่วมสมัยท่านนี้อย่างเด่นชัด ผู้วิจัยจึงเลือกกวีนิพนธ์ 4 เรื่องข้างต้น มาศึกษาอย่างเจาะลึกในประเด็นกลวิธีการประพันธ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการประพันธ์ในกวีนิพนธ์ ของ พรชัย แสนยะมูล

ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้ได้นำหลักการวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์ มาเป็นแนวทางในการศึกษากวีนิพนธ์ของ พรชัย แสนยะมูล ดังนี้

(1) การศึกษาโวหารภาพพจน์ ใช้แนวทางของ Chongstitvattana (2005, pp. 37-42) ที่อธิบายว่า ภาพพจน์ คือ คำหรือกลุ่มคำที่เกิดจากกลวิธีการใช้คำ เพื่อให้เกิดภาพที่แจ่มชัดและลึกซึ้งขึ้นในใจของผู้อ่านและผู้ฟัง ภาพพจน์เป็นผลของการใช้คำอย่างมีศิลปะ โดยกลวิธีการเปรียบเทียบ มีหลายประเภท (เรียงประเภทตามภาคการอ่าน) มี 9 ลักษณะ ได้แก่ อุปมา (Simile) อุปลักษณ์ (Metaphor) อนุนามนัย (Synecdoche) อธินามนัย (Metonymy) บุคลาธิษฐาน (Personification) อติพจน์ (Hyperbole) คือภาพพจน์เปรียบเทียบเกินความจริง สัทพจน์ (Onomatoboeia) และ วิภาษ (Oxymoron) และ อรรถวิภาษ (Paradox)

(2) กระบวนการปรุงแต่งภาษาวรรณศิลป์ไทยให้บังเกิดซึ่งมนต์เสน่ห์แห่งการประพันธ์ Vespada (2006, pp.18-51) ได้กล่าวไว้ว่า กวีจำเป็นจะต้องเรียนรู้ธรรมชาติของภาษาอย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้เลือกใช้เสียง คำ โวหาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบของภาษาเป็นเครื่องมือในการถักร้อยตัวบทให้สมบูรณ์ถึงพร้อม ซึ่งความแจ่มชัด ความประณีต ความไพเราะ รวมทั้งความซับซ้อนในการส่งสารทางอารมณ์และความนึกคิดอันเข้มข้น นับตั้งแต่การปรุงแต่งเสียง (การเล่นเสียงสัมผัสใน การเล่นเสียงวรรณยุกต์ การเล่นจังหวะเสียง) การปรุงแต่งคำ (การสรรคำ การเล่นคำ การซ้ำคำ) การปรุงแต่งความ (การใช้ภาพพจน์ และโวหาร)

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาจากผลงานกวีนิพนธ์ของ พรชัย แสนยะมูล จำนวน 4 เรื่อง จาก 2 นามปากกา ดังนี้

1. ใจปัจจุบัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2016 นามปากกา พรชัย แสนยะมูล
2. ใจธรรมชาติ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2017 นามปากกา พรชัย แสนยะมูล
3. ฤดูใจ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2018 นามปากกา พรชัย แสนยะมูล
4. ไฮโซ...เขียล ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2019 นามปากกา ขวัญข้าว เรียมเมย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ รวบรวมข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่ ผลงานประเภทกวีนิพนธ์ของ พรชัย แสนยะมูล จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ใจปัจจุบัน, ใจธรรมชาติ, ฤดูใจ และ Hi! So-Cial ไฮโซ...เขียล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์ และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการประพันธ์ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณานาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ สามารถสรุปกลวิธีการประพันธ์ที่พรชัย แสนยะมูลเลือกนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานให้โดดเด่น 7 กลวิธี ได้แก่ นำเสนอในรูปแบบกลอนแปด มีการเล่นเสียงสัมผัสอักษรแบบขีดกัน การเล่นคำ การใช้โวหารภาพพจน์ การใช้เครื่องหมายเพื่อสื่อความหมายพิเศษ การใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง และการสอดแทรกอารมณ์ขัน

1. นำเสนอในรูปแบบกลอนแปด

Upakitsinlapasan (1998, p.359) กล่าวว่า กลอนสุภาพหรือกลอนเสภา มักใช้แปดคำ หรือ 9 คำเป็นพื้น โดยมากนิยมแปดคำเป็นเกณฑ์ จึงเรียกว่ากลอนแปด ส่วน Thonglor (1997, pp.435-437) กล่าวว่า ความไพเราะของกลอน อยู่ที่การใช้ถ้อยคำและสัมผัสเป็นสำคัญ สัมผัสนั้นจะต้องมีทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน สัมผัสนอก ได้แก่ คำบังคับให้คล้องจองกันในระหว่างวรรคหนึ่งกับอีกวรรคหนึ่ง ซึ่งตำแหน่งที่ต่างกันตามชนิดของคำประพันธ์นั้น ๆ สัมผัสนอกนี้เป็นสัมผัสบังคับที่จะต้องมี ขาดไม่ได้ ส่วนสัมผัสใน ได้แก่ คำคล้องจองกันและอยู่ในวรรคเดียวกัน จะเป็นสัมผัสคู่เรียงคำไว้ติดต่อกัน หรือจะสัมผัสสลับ คือเรียงคำอื่นแทรกคั่นไว้ระหว่างคำที่สัมผัสก็ได้ สุดแต่จะเหมาะ เพียงแต่ให้อักษรเหมือนกันหรือเป็นอักษรประเภทเดียวกันหรืออักษร ที่มีเสียงคู่กันก็ใช้ได้

เมื่อพิจารณากระบวนการกลอนแปดของพรชัย แสนยะมูล พบว่า ส่วนใหญ่จะนิยมใช้จำนวนคำ 9 คำ ในแต่ละวรรค ด้านการส่งสัมผัส พบว่ามีการใช้สัมผัสนอกตรงตามกฎ คือคำสุดท้ายของวรรคหน้าทุกวรรค ต้องสัมผัสกับคำที่สามหรือคำที่ห้าของวรรคหลัง (Thonglor, 1997, p.466) เพราะเป็นการลงจังหวะที่ไพเราะ และนิยมใช้มากที่สุด ส่วนคำสุดท้ายของวรรครับจะส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรครองเสมอ เช่น การส่งสัมผัสในคำว่า อยู่-ดู, เร่า-เรา, เรา-เผา ในตัวอย่างจากเรื่อง “*ใจธรรมชาติ*” ตอนที่ 46 ความว่า

ร้อนที่ใจใครจะเห็นสิ่งเร้นอยู่ ถามใจดูใจรู้เห็นใจเด่นเร่า
เย็นที่ใจใครจะเห็นเช่นใจเรา แม้แต่แดดเราหยุดไฟหยุดใจตัว

(Saenyamoon, 2017, p.116)

ส่วนสัมผัสใน พบว่าผู้แต่งค่อนข้างให้ความสำคัญและแสดงให้เห็นการใช้คำคล้องจองกันอยู่ในวรรคเดียวกันแทบทุกวรรค พบทั้งแบบสัมผัสคู่ คือเรียงคำติดกัน

และแบบสัมผัสสลับ คือเรียงคำอื่นแทรกคั่นไว้ระหว่างคำที่สัมผัส ซึ่งตามกฎของกลอนแปดนั้น Thonglor (1997, p.466) กล่าวว่า สัมผัสในจะใช้สัมผัสคู่หรือสัมผัสสลับก็ได้ ขอยกตัวอย่างจากเรื่อง “ฤดูใจ” ตอนที่ 6 ความว่า

แม่ท่อนซุงฟุ้งมาชนจนเกือบตาย	อย่าหักเหจุดหมายปลายทางฝัน
หลายสิ่งอย่างขวางทางทั่วช่างหวัมน	ไม่เป็นไรหัวใจสำคัญยังเป็นใจ
ไม่ปะทะจิงหวะหลบเลียงหลบหลีก	หากไม้ซิงกัดไม้ซุงยิ่งยุ่งใหญ่
เลาะขุนเขาเลียปล่าน้ำลุยข้ามไป	หลบซุงไม้อยู่ในถ้ำยามอ่อนแรง

(Saenyamoon, 2018, p.27)

จากตัวอย่างจะเห็นการวางตำแหน่งคำของสัมผัสในทั้งแบบขีดและแบบสลับ เช่น ในบทแรกพบสัมผัสขีดในคำว่า ซุง-ฟุ้ง (ในวรรคสดับ) และสัมผัสสลับ ในคำว่า ไร-ใจ (ในวรรคส่ง) เป็นต้น ส่วนสัมผัสสระและสัมผัสอักษรปรากฏทุวรรค เช่น ในบทแรกพบสัมผัสสระ เช่น คำว่า ชน-จน (ในวรรคสดับ) หมายถึง-ปลาย (ในวรรครับ) อย่าง-ขวาง-ทาง-ช่าง, หัว-หัว (ในวรรครอง) ไร-ใจ (ในวรรคส่ง) เป็นต้น ส่วนสัมผัสอักษรพบทั้ง 1 ชุด และมากกว่า 1 ชุดตัวอักษร เช่น ในบทที่ 2 พบคำว่า หลบ-เลียง-หลบ-หลีก (วรรคสดับ) ซิง-ซุง, ยุ่ง-ใหญ่ (วรรครับ) ขุน-เขา-ข้าม, เลาะ-เลียบ-ล่ำ-ลุย (วรรครอง) อยู่-ยาม (ในวรรคส่ง) ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นสัมผัสสระ หรือสัมผัสอักษร ล้วนส่งผลให้กระบวนกลอนมีความไพเราะ ซึ่งผู้แต่งแสดงให้เห็นประจักษ์ผ่านผลงานทุกเล่ม ส่วนการใช้เสียงวรรณยุกต์ พบว่าเป็นไปตามบังคับของสัมผัสนอก ดังนี้ มีการใช้เสียง ดังนี้ *สัมผัสสลับ (สดับ)* ใช้ได้ทั้ง 5 เสียง *สัมผัสรับ* ห้ามเสียงสามัญนอกนั้นไม่ห้าม แต่นิยมเสียงจัตวา *สัมผัสรอง* ห้ามเสียงวรรณยุกต์ร่วมสัมผัสรับ แต่นิยมเสียงสามัญโดยมาก ส่วน *สัมผัสส่ง* ห้ามเสียงจัตวา (Upakitsinlapasan, 1998, p.361)

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตประการหนึ่ง คือพรชัย แสนยะมูล มักละเมิดขนบของกลอนแปด ด้วยการสัมผัสเลื่อน ซึ่งสัมผัสเลื่อน หมายถึง สัมผัสรับที่อยู่ใกล้กันหลายคำจนทำให้เลอะเลื่อนไปหมด...ถึงจะไม่มีข้อห้ามท่านก็ไม่ค่อยใช้...(Upakitsinlapasan, 1998, pp. 40-43) ดังตัวอย่างข้างต้น พบการใช้สัมผัสเลื่อน เช่น ในบทแรก คำว่า *ตาย* คำสุดท้ายของวรรคสดับ ส่งสัมผัสตรงตามบังคับกับคำที่ 5 คือคำว่า *หมาย* ของวรรครับ แต่ก็มีการเพิ่มสัมผัสเลื่อนด้วยคำว่า *ปลาย* ในวรรครับอีก หรือ ในบทที่ 2 คำว่า *ไป* ที่เป็นคำสุดท้ายในวรรครอง ส่งสัมผัสตรงตามบังคับกับคำที่ 3 คือคำว่า *ไม้* ในวรรคส่ง แต่ก็ยังเพิ่มสัมผัสเลื่อน

ด้วยคำว่า *ใน* ในวรรคส่งอีก เป็นต้น หากพิจารณาเห็นได้ว่าทั้ง 2 ตำแหน่งดังกล่าว เป็นการใช้สัมผัสเลื่อนอย่างมีเหตุผล คือใช้เพื่อเน้นย้ำความหมายของคำ และช่วยสร้างเสียงสัมผัสในที่ไพเราะ ทั้งนี้การใช้สัมผัสเลื่อนพบได้โดยตลอดในผลงาน จนเรียกได้ว่า เป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งในกวีนิพนธ์ของนักเขียนท่านนี้

2. การเล่นสัมผัสอักษรแบบชิดกัน

การแต่งกวีนิพนธ์ด้วยกลอนแปดของพรชัย แสนยะมูล พบว่า ผู้แต่งนิยมเล่นสัมผัสอักษร โดยเฉพาะอักษรแบบชิดกันเป็นชุด เพื่อสร้างความไพเราะ สร้างจินตนาการ และเน้นย้ำความหมายบางประการแก่ผู้อ่าน พบทั้งสิ้น 4 ลักษณะ ได้แก่ สัมผัสอักษรชิดกันแบบ 2 พยางค์, แบบ 3 พยางค์, แบบ 4 พยางค์ และมากกว่า 4 พยางค์ ดังตัวอย่างตามลำดับ ดังนี้

- (1) รอคความหวังหลังเป็นจริงยิ่งต้องกล้า ลงมือไปไม่ชักช้าอย่ามัวถาม
ทุ่มเทใจทำให้ดีไม่รู้ว่าม ดอกไม้งามในความหวังยังรอเรา
 (Saenyamoon, 2017, p.89)
- (2) ตอนเด็กเด็กเคยวาดรูปทะเลกว้าง วิวหนึ่งข้างมีมะพร้าว**สมสัดสวน**คลื่นซัด
 สาดหาดทรายทะเลครวญ **นกนางนวล**ชวนกันบินใจ**ทุ่มเท**
 (Saenyamoon, 2018, p.41)
- (3) ไม่แหะจิงหะ**หลบเลี้ยงหลบหลิก** หากไม้ซิงงัดไม้ซุงยิ่งยุงใหญ่
 เลาะขุนเขาเลียบลำน้ำลูยข้ามไป หลบซุงไม้อยู่ในถ้ำยามอ่อนแรง
 (Saenyamoon, 2018, p.27)
- (4) ถึงความ**ทุกข์ทวมหันทนทุกข์ได้** ปีกบางบางโบกกางไหวไม่หน่วงหนัก
 พลั้งใจได้ปีกบางสร้างแรงรัก ให้บินข้ามอุปสรรคสู่เส้นชัย
 (Saenyamoon, 2018, p.23)
- (5) เป็นหนึ่งเดียวที่เกลียวกลมที่สมดุล ต่างเกื้อหนุนหมุนเคลื่อนไปได้สร้างสรรค์
 สร้างความงามท่ามความลวงใต้ดวงจันทร์ สร้างความดีดูจตะวันตกแสงทอง
 แสงส่องบ้านแสงส่องเมืองให้เรื่องรุ่ง ฉายให้เห็นโค้งแห่งรุ่งทุ่งฟ้าผ่อง
 แสงเล็กเล็กหลอมรวมกันตามครรลอง ความ**มีดีมีดีหม่นมัวหมอง**ต้องมลาย
 (Saenyamoon, 2018, p.28)

จากทั้ง 5 ตัวอย่าง แสดงให้เห็นลักษณะการเล่นสัมผัสอักษรขีดกันเป็นชุดหลากหลายรูปแบบ และมีการใช้ซ้ำ ๆ จนกลายเป็นลักษณะเด่นทางการประพันธ์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากลวิธีนี้นอกจากช่วยให้เกิดความไพเราะของเสียง เช่น ซักซ้า พุ่มเท ว่องโว สมสัดส่วน นกนางนวล แล้ว ยังสามารถสร้างจินตภาพและสื่อสารความหมายที่ผู้แต่งต้องการเน้นได้ดีอีกด้วย เช่นคำว่า *ทุกซั่มท่มทันทนทุกซั* ในตัวอย่างที่ 4 ผู้อ่านจะรู้สึกว่าคุณคนในบทกวีต้องทนอยู่กับความทุกข์ที่แสนหนักหน่วง หรือในบทที่ 5 เมื่อเลือกใช้สัมผัสอักษรขีด 5 พยางค์ว่า *ความมิดมิดหม่นมัวหมอง* เห็นได้ชัดเจนว่าผู้แต่งมีการเปรียบเทียบความมิดมิดกับปัญหาอุปสรรคหรือสิ่งที่ไม่ดีที่มนุษย์ต้องเผชิญ และเปรียบเทียบความสามัคคีกลมเกลียวช่วยเหลือกันของมนุษย์กับแสงแห่งจันทร์และแสงอาทิตย์ ที่มาช่วยปิดเป่านำเอาความมิดมิดหรือปัญหานั้นออกไป การสร้างสัมผัสอักษรขีดอย่างสม่ำเสมอเช่นนี้ จึงแสดงให้เห็นฝีมือของผู้แต่งในการเลือกสรรคำมาเรียงร้อยให้เกิดรสสุนทรีย์ ทั้งยังขับเน้นความหมายให้เป็นไปในลักษณะทวิคูณ เช่น ทุกซั่มมาก สว่างมาก เป็นต้น

3. ศิลปะการใช้คำ

ศิลปะการใช้คำ คือ การนำคำที่มีรูปหรือเสียงพ้องกัน หรือใกล้เคียงกันมาเล่นในเชิงเสียงและความหมาย การเล่นคำมีหลายวิธี เช่น การเล่นคำพ้องรูปพ้องเสียง การเล่นคำหลายความหมาย เป็นต้น (Chongstitvattana, 2006, p.61) จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าผู้แต่งนำศิลปะการใช้คำมาใช้ 4 ลักษณะ ได้แก่ การซ้ำคำ การใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม การประสมคำทำให้เกิดความแปลกใหม่ และการเล่นคำซ้ำ

3.1 การซ้ำคำ

การซ้ำคำ หมายถึง คือการกล่าวซ้ำโดยใช้คำเดียวกัน เพื่อให้เกิดความงามทางเสียง เพื่อเน้นย้ำความ และสร้างความหนักแน่นของสารที่ส่งมายังผู้อ่าน ซึ่งการซ้ำคำเป็นกลวิธีการประพันธ์หนึ่งที่พบบ่อย ช่วยทำให้มีเสียงไพเราะ เป็นการเน้นหรือย้ำค่านั้น ๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจน (Chongstitvattana, 2006, p.61) จากการศึกษา พบว่าพรชัยแสนยะมูล นิยมใช้การซ้ำคำ ทั้งซ้ำคำพยางค์เดียว และหลายพยางค์ ดังนี้

3.1.1 การซ้ำคำพยางค์เดียว ด้วยคำว่า “เพลง” ในเรื่อง “ใจธรรมชาติ” ตอนที่ 27 ความว่า

ดนตรีคลใจได้สดับ	นึ่งซิมซับกับเสียงเพลงบรรเลงฝัน
เพลงไปไม้เพลงสายลมหม่มคินวัน	เพลงนกรักเพลงจักจั่นเพลงเรไร

(Saenyamoon, 2017, p.71)

จากตัวอย่าง มีการซ้ำคำว่า *เพลง* เพื่อสร้างความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเกิดจินตนาการ ซึ่งพรชัย แสนยะมูล อาจจะต้องการสื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวว่า ถ้าเรามองทุกสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยหัวใจที่เป็นสุขตัวเราก็จะมีความสุข เพราะเสียงนก เสียงลม เสียงไปไม้ เสียงจักจั่นเรไร สรรพสัตว์เหล่านี้กำลังทำหน้าที่สร้างเสียงเพลงจากธรรมชาติเพื่อให้นักชมนุชย์ผ่อนคลาย นับว่าผู้แต่งได้ใช้กวีนิพนธ์ของตนมาทำหน้าที่สร้างความเพลิดเพลินด้วยท่วงทำนองกลอนแปด ขณะเดียวกันก็สร้างความหมายลึกซึ้งกินใจด้วยการใช้คำง่ายแต่กินความลึก เหนือสิ่งอื่นใดคือการพยายามเชื่อมโยงธรรมชาติเข้ากับชีวิตมนุษย์ และให้นักชมนุชย์เรียนรู้ที่จะสร้างความสุขโดยมีธรรมชาติเป็นครูสอน

3.1.2 การซ้ำคำมากกว่า 1 พยางค์ หรือซ้ำวลี เช่น ในเรื่อง “ฤดูใจ” ตอนที่ 15 และตอนที่ 36 ดังตัวอย่าง

(1) ยิ่งเดินทาง โลกข้างใน ยิ่งใสสว่าง	ยิ่งเดินทาง โลกข้างนอก ยิ่งอยู่ใกล้
ยิ่งเดินทาง ทางกับเท้า ยิ่งเข้าใจ	ยิ่งเดินทาง ห่างออกไป ใจยิ่งเจอ

Saenyamoon, 2018, p.69)

(2) นกบางตัว มัวแต่บิน จนลืมพัก	นกบางตัว มัวแต่รัก จนเลยถึง
นกบางตัว มัวแต่พัก จนติดตัง	นกตัวหนึ่ง บินสวนทาง กลางฝูงนั้น

(Saenyamoon, 2018, p.151)

จากตัวอย่างแรก มีการซ้ำวลี (กลุ่มคำ) ว่า *ยิ่งเดินทาง* ผู้แต่งคงต้องการเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นว่า ชีวิตของมนุษย์นั้นเปรียบเสมือนการเดินทาง ยิ่งเดินทางมากเท่าไร ก็ได้เรียนรู้มากขึ้นเท่านั้น กล่าวโดยสรุป ก็คือ การเดินทางทำให้มนุษย์เข้าใจตนเองและโลกภายนอก

มากยิ่งขึ้น ส่วนตัวอย่างที่สอง ย้ำคำว่า *นกบางตัว* เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีคนหลายคนที่ยังคงหลงทางชีวิต แต่คนเราต้องกล้าเปลี่ยนเพื่อให้ตนแตกต่าง ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์พบว่า ผู้แต่งใช้การซ้ำคำเพื่อวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อให้จำนวนพยางค์ครบตามบังคับของกลอนแปด เพื่อส่งสัมผัสที่ไพเราะ และใช้เพื่อย้ำความ

3.2 การใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม

พรชัย แสนยะมูล มักใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม คือการนำคำที่มีความหมายขัดแย้งกันมาวางใกล้กัน เพื่อช่วยให้ความหมายของแต่ละคำเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น จากเรื่อง “*ใจธรรมชาติ*” ตอนที่ 42 และเรื่อง “*ฤดูใจ*” ตอนที่ 40 (3) ตามลำดับดังนี้

(1) ผู้ซบซ้อนซ่อนเงื่อนเกลื่อนเต็มดิน มีปัญหาไม่สุดสิ้นเพราะสับสน
ผู้เรี่ยง่ายฉายปัญญายอมผ่านพ้น เพียงเริ่มต้นอย่างเรียบง่าย**บั้นปลายดี**
(Saenyamoon, 2017, p.108)

(2) แต่ละรัก ยากหยิ่งถึง ซึ่งใจลึก ย่อมรู้สึก นึกต่างใจ ใน**เบา-หนัก**
เป็นปัจเจก ตามปัจเจย อ่อนไหวหนัก **รู้ใจตน เป็นใจหลัก ลึกนักแล้ว**
(Saenyamoon, 2018, p.168)

จากตัวอย่างแรก ผู้แต่งใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันมาวางใกล้กัน คือคำว่า เริ่มต้น และ บั้นปลาย เพื่อทำให้ความหมายของคำชัดเจน กล่าวคือ ผู้แต่งได้ใช้คำว่า เริ่มต้น สื่อถึงการเริ่มต้นชีวิต และบั้นปลาย สื่อถึงวาระสุดท้ายของชีวิต อนุมานได้ว่า ผู้แต่งต้องการสื่อให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับปัญหาและความซับซ้อนในชีวิต ไม่ว่าจะพบปัญหาใด มนุษย์ย่อมสามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยปัญญา นอกจากนี้ ผู้แต่งยังได้สื่อให้เห็นว่าการเริ่มต้นชีวิตด้วยความเรียบง่าย ทำให้บั้นปลายชีวิตมีความสุข ส่วนตัวอย่างที่ 2 ผู้แต่งเลือกใช้คำว่า เบา และ หนัก เพื่อสื่อถึงปัญหาที่มนุษย์แต่ละคนมีโอกาสพบเจอในชีวิตว่าย่อมมี หนัก-เบา หรือ มาก-น้อย แตกต่างกันไป แต่สิ่งสำคัญที่ผู้แต่งมุ่งนำเสนอคือ ความสำคัญของการมีใจที่หนักแน่น ด้วยคนเรามีความอ่อนไหวในตัวแตกต่างกัน คนที่มีใจหนักแน่นย่อมสามารถที่จะเปลี่ยนวิธีคิดในการมองเรื่องหนัก ๆ ให้เบาได้ ตรงข้ามกับคนอ่อนไหวที่ต่อให้ปัญหาเบาแค่ไหนก็มองเป็นเรื่องหนักอึ้ง ในบทนี้สาระสำคัญจึงอยู่ที่การรู้เท่าทันใจตน

3.3 การสร้างคำให้เกิดความแปลกใหม่

พรชัย แสนยะมูล นำเทคนิคการประสมคำในภาษาไทยมาใช้สร้างคำที่ทำให้เกิดความแปลกใหม่ แต่สามารถสื่อความหมายได้อย่างลึกซึ้งกินใจ เช่น จากเรื่อง “ใจปัจจุบัน” ตอนที่ชื่อ พายุ ความว่า

(1) ในเมืองกรุง ‘ทุ่งตึกปูน’ เปียกปาฝน ‘ทุ่งไผ่ฝัน’ ท่วมตัวตุนัฐทนฝัน
น้ำไหลหลากน้ำจากฟ้าน้ำดาร์ริน บึงกล่ำกลืนบัวตั้นรูปร่างหม่นนั้น
(Saenyamoon, 2016, p.101)

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าผู้เขียนนำคำว่า ทุ่ง มาประสมกับคำว่า ตึก และคำว่า ปูน (ทุ่ง+ตึก+ปูน) เป็น ‘ทุ่งตึกปูน’ และนำคำว่า ทุ่ง มาประสมกับว่า ไผ่ฝัน (ทุ่ง+ไผ่ฝัน) เป็นคำว่า ‘ทุ่งไผ่ฝัน’ เพื่อสื่อให้เห็นว่า ทุ่ง ความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง ทุ่ง ๑ : น. ที่ราบโล่ง. ทุ่ง ๒ : น. ชี้. ก. ชี้ (Royal Institute, 2003, p.534) แต่ในบริบทนี้น่าจะหมายถึงแหล่งทำกิน หรือที่นา ในความหมายของชาวบ้าน เมื่อนำคำว่า ทุ่ง มารวมกับคำว่า ตึกปูน และ คำว่า ไผ่ฝัน เป็นคำว่า ‘ทุ่งตึกปูน’ และ ‘ทุ่งไผ่ฝัน’ จึงมีความหมายถึงพื้นที่ทำกินแหล่งใหม่ ในที่นี้ ก็คือ กรุงเทพมหานคร เมืองที่เต็มไปด้วยตึก เต็มไปด้วยปูน และเป็นแหล่งทำมาหากินที่ผู้คนมากมายไผ่ฝืนอยากไปทำแทนทุ่ง(นา) ที่เคยมีอยู่เดิม แต่เมื่อเข้าไปแล้ว มันกลับไม่เป็นดังที่คิด เพราะผู้คนต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคมากมาย นอกจากนี้ผู้เขียนยังย้ำให้เห็นว่า ทั้ง 2 คำนี้ คือ คำสำคัญในบท ด้วยการเขียนให้อยู่ในเครื่องหมายอัญประกาศเดี่ยว

3.4 การใช้คำซ้ำ

คำซ้ำ หมายถึง การนำคำคำเดียวกันมากล่าวซ้ำต่อเนื่องกัน มีความหมายเปลี่ยนแปลงไป ในเชิงเน้นความหมายเดิมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซ้ำเพื่อให้ความหมายดูอ่อนลง ซ้ำเพื่อบอกความหมายของเวลา หรือสถานที่โดยประมาณ ซ้ำเพื่อบอกความหมายเป็นพหูพจน์ ซ้ำเพื่อบอกความไม่เจาะจง ซ้ำคำเพื่อบอกความไม่แน่ใจ ซ้ำคำเพื่อแยกออกเป็นส่วน ๆ และซ้ำเพื่อให้เกิดความหมายใหม่ จากการวิเคราะห์พบว่า พรชัย แสนยะมูล มีการนำคำซ้ำมาใช้ครบทุกลักษณะ ยกตัวอย่างเช่น ในเรื่อง “ฤดูใจ” ตอนที่ 5 และ ตอนที่ 24 ความว่า

(1) แสงส่องบ้านแสงส่องเมืองให้เรืองรุ่ง ฉายให้เห็นโค้งแห่งรุ่งท่งฟ้าผ่อง
แสงเล็กเล็กหลอมรวมกันตามครรลอง ความมืดมืดหม่นมัวหมองต้องมลาย
(Saenyamoon, 2018, p.28)

(2) ข้าวเขียวเขียวข้างข้างคู่คู่ตามลม ราวแพรห่มพรมพลีรับขยับเคลื่อน
ดั่งคิลปินแห่งทุ่งนามาเยี่ยมเยือน พलगเขื่อนระบายสีระบัดใบ
(Saenyamoon, 2018, p.105)

จากตัวอย่างทั้ง 2 บท พบว่าผู้แต่งใช้คำว่า “เล็กเล็ก” และ “เขียวเขียว” ซึ่งเป็นคำซ้ำคำวิเศษณ์ เพื่อสื่อความหมายในลักษณะไม่เจาะจง ขณะเดียวกันก็แสดงความ เป็นพหูพจน์ด้วย กล่าวคือ กำลังสื่อว่าในที่แห่งหนึ่งผู้แต่งมองเห็นแสงสว่างเล็ก ๆ มากกว่า 1 แสง กำลังหลอมรวมกันเป็นแสงที่ใหญ่ (สว่าง) ขึ้นเพื่อร่วมกันขับไล่ความมืดมืด หรือ “ข้าวเขียวเขียว” ก็ไม่เจาะจงว่าเขียวแบบใดแต่รู้ว่าจะออกไปทางสีเขียว และมีปริมาณมาก รวมกันอยู่เต็มท้องทุ่ง ส่วนคำว่า “ข้างข้าง” เป็นคำซ้ำคำบุพบท เพื่อสื่อความหมาย บอกความ ไม่แน่ใจในตำแหน่งสถานที่อย่างชัดเจนนัก แต่พอจะบอกได้ว่าอยู่บริเวณใด ซึ่งการใช้คำซ้ำ ในงานของพรชัย แสนยะมูล ปรากฏซ้ำ ๆ จนอาจนับเป็นกลวิธีที่โดดเด่นประการหนึ่ง และ คำซ้ำที่ปรากฏทุกคำ ล้วนถูกเลือกสรรนำมาใช้เพื่อความหมายหลาย ๆ ลักษณะ ดังที่กล่าวไป

4. การใช้โวหารภาพพจน์

ในการปรุงแต่งเนื้อความในบทกลอนให้มีความลึกซึ้งซึ่งสารและอารมณ์ จำเป็น ต้องอาศัยเครื่องมือสำคัญ ซึ่งก็คือภาพพจน์ และโวหาร การใช้โวหารภาพพจน์ (Figures of Speech) คือ การเขียนอย่างแจ่มแจ้งจนมองเห็นภาพ โดยใช้ความเปรียบเป็นหลัก (Vespada, 2006, p.41) กล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือ การนำเสนอมนโณภาพที่เกิดขึ้นโดยอาศัย ถ้อยคำ สำนวนแบบต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ เกิดความรู้สึกสะเทือนใจ เกิดความ ประทับใจ เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นภาพอย่างชัดเจน จากการวิเคราะห์พบโวหารภาพพจน์ ที่ พรชัย แสนยะมูล เลือกนำมาใช้ซ้ำ ๆ ในกวีนิพนธ์ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สัทพจน์ และอติพจน์

4.1 อุปมา (Simile) คือ การเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับสิ่งหนึ่งโดยใช้คำเชื่อมที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “เหมือน” เช่น ดุจ ตั้ง ราว รวากับ เปรียบ ประดุจ เฉก เล่ห์ ปาน ประหนึ่ง เพียง เพียง พ่าง ปูน ถนัด ละหม้าย เสมอ กล อย่าง ฯลฯ ตัวอย่าง เช่น การเปรียบเทียบชีวิตของมนุษย์ที่เป็นเด็ก ๆ กับธรรมชาติ ดังตัวอย่างในเรื่อง “ฤดูใจ” ตอนที่ 1 ความว่า

ย่อนวัยเยาว์ภาพเฝ้าหยอกตั้งดอกไม้ หอมละไมไอละมุนกรุ่นความหลัง
 พุงนาข้าวเขียวขจีส่งพลัง สายน้ำหลังไหลข้างคูสูดใจ

(Saenyamoon, 2018, p.11)

จากตัวอย่าง ผู้แต่งอุปมาชีวิตมนุษย์กับธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความอย่างชัดเจน ด้านความหมาย ผู้แต่งได้ใช้อุปมาคำว่า “ตั้ง” เปรียบชีวิตในวัยเยาว์ของเด็กกับดอกไม้ ซึ่งสื่อให้เห็นว่าวัยเด็กมีความงดงาม ความสดใส พรชัช แสนยะมุลได้ใช้อุปมาเพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์เกี่ยวกับความทรงจำที่งดงามในอดีต

นอกจากการเปรียบธรรมชาติกับมนุษย์ หรือ มนุษย์กับธรรมชาติ ดังที่กล่าวไปแล้ว พรชัช แสนยะมุล ยังนำธรรมชาติกับธรรมชาติมาเปรียบเทียบไว้อย่างน่าสนใจ เช่น ในเรื่อง “ใจปัจจุบัน” ตอน *อาณาจักร* มีการเปรียบลักษณะแสง (อาทิตย์) ณ เวลาที่ฟ้าปลอดโปร่งกับแสงแห่งมณีอันมีค่า ความว่า

ฟ้าโปร่ง ณ โค้งฟ้าอาณาจักร แสงสลักกลดลายุให้เมฆอุ่น
 ตั้งมณีสีรุ้งใสละไมละมุน เป็นวงหม่นล้อมเมฆาทาระบาย

(Saenyamoon, 2016, p.114)

จากคำประพันธ์ข้างต้น ผู้แต่งเปรียบเทียบแสงที่ส่องผ่านเมฆมีความสวยงาม ตั้งแก้วมณีมีค่า โดยแสงของเมฆนั้นมีความสวยงามเหมือนสีรุ้งที่เป็นประกายในอัญมณี (ซึ่ง มณี เป็นคำนาม หมายถึง แก้วหินมีค่าสีแดง ในจำพวคนพรัตน์ มักหมายถึงทับทิม. (ป., ส. มณี) (Royal Institute, 2003, p.830) แสงของพระอาทิตย์ที่ส่องลงมายังพื้นโลก นั้นมีประโยชน์ต่อธรรมชาติและมนุษย์ ต้นไม้ใช้แดดในการสังเคราะห์แสง และแสงแดดให้ความสว่างไสวแก่มนุษย์ อีกนัยหนึ่ง แสงของพระอาทิตย์คือความหวัง และการเริ่มต้นชีวิตใหม่ผู้แต่งจึงเปรียบแสงแดดเป็นอัญมณีที่มีค่า

4.4 สัทพจน์ (Onomatopoeia) หมายถึง ภาพพจน์ที่เลียนเสียงธรรมชาติ เช่น เสียงดนตรี เสียงสัตว์ เสียงคลื่น เสียงลม เสียงฝนตก เสียงน้ำไหล ฯลฯ ในกวีนิพนธ์ของ พรชัย แสนยะมูล ปรากฏการใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐานโดยตลอด เช่นในเรื่อง “ฤดูใจ” ตอนที่ 32 ความว่า

โป๊ก โป๊ก โป๊ก เสียง ‘ครกมอง’ ทำนองเก่า ตั้งแต่เช้า ต่ำข้าวเปลือก เผื่อข้าวหลาม
 พีบ พีบ พีบ เสียงผัดข้าว เภาโยกตาม แสงแดดความ ข้าวสารราว เม็ดขาวนวล

...

ตึก ตึก ตึก เสียงใจเต้นไม่เป็นสำ ต่อนางเครื่องคณะหมอลำ เต็นนำหน้า
 ใต้เวที มีเด็กถือ ถือไม้มา แหย่กขาขาวขาวยาวยาวนาน

...

(Saenyamoon, 2018, pp.137-139)

จากตัวอย่าง มีการใช้ภาพพจน์เลียนเสียงธรรมชาติ คือ เสียงของการตำครก กระต๋อง ด้วยคำว่า โป๊ก โป๊ก โป๊ก เลียนเสียงผัดข้าว ด้วยคำว่า พีบ พีบ พีบ ในบทต่อมา เลียนเสียงหัวใจที่เต้นไม่เป็นจังหวะด้วยคำว่า ตึก ตึก ตึก ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนได้ยินเสียง และเห็นภาพดังกล่าวจริง ๆ ซึ่งนอกจากสื่ออารมณ์แล้ว ยังทำให้เกิดความไพเราะทางเสียง ด้วย

4.5 อติพจน์ หรือ โวหารเกินจริง (Hyperbole)

อติพจน์ หมายถึง โวหารที่กล่าวเกินความจริง เพื่อสร้างและเน้นความรู้สึก และอารมณ์ ทำให้เกิดความรู้สึกที่ลึกซึ้ง ภาพพจน์ชนิดนี้นิยมใช้กันมากแม้ในภาษาพูด เพราะเป็นการกล่าวที่ทำให้เห็นภาพได้ง่าย และแสดงความรู้สึกของกวีได้อย่างชัดเจน ในเรื่อง “ฤดูใจ” ตอนที่ 19 ดังตัวอย่าง

จะหักปีกปวงนางฟ้า – แม่ย่านาง จะถมทางที่ท่องเรือไม่เหลือที่
 จะโบายแล้ แม่คงคา แห่งวารี จะโบายตีแม่ธรณีนั่นด้วยสันป็น
 จะเด็ดดาว ดับอาทิตย์ ปลิดดวงจันทร์ จะตีมกีน กล่องความฝัน ไร่วันตื่น
 จะรุกเร็ว ด้วยเตาใจ ด้วยไฟฝัน จะสะอื้นอย่างไร ไม่ได้ยิน

(Saenyamoon, 2018, p.84)

จากตัวอย่างในบทแรก ผู้แต่งได้ใช้ชื่อตีพจน์ คือจะหักปีกปวงนางฟ้า-เมย์นางง จะถมทางท่องเรือ (จะถมแม่น้ำ) จะโบยแม่คงคาด้วยแล้ จะโบยตีแม่ธรณีด้วยสันป็น ส่วนในบทที่ 2 ผู้แต่งได้กล่าวว่า จะเด็ดดวงดาว ดับพระอาทิตย์ และปลิดดวงจันทร์ จะตีมกนกล่องความฝัน เป็นการใช้โวหารเกินจริง เพื่อให้ผู้อ่านมีอารมณ์ร่วมไปด้วย เพราะในชีวิตจริงแล้วมนุษย์ไม่สามารถที่จะหักปีกนางฟ้า จะตีพระแม่ธรณี หรือจะเด็ดดวงดาวได้

5. การใช้เครื่องหมายในงานร้อยกรอง

ลักษณะเด่นประการหนึ่งที่พบในงานของพรชัย แสนยะมูล คือ การนำเครื่องหมายต่าง ๆ มาใช้ในงานร้อยกรอง เพื่อสื่อความหมายพิเศษ ได้แก่ , (จุลภาค) – (ยัติภังค์) ... (จุดไข่ปลา) ? (ปริศนี) “...” (อัญประกาศ) ! (อัศเจรีย์) ‘...’ (อัญประกาศเดี่ยว) และพบการใช้เครื่องหมายเหล่านี้โดยตลอด ในทั้ง 4 เรื่องที่นำมาศึกษา ยกตัวอย่างเช่น

การใช้เครื่องหมาย , (จุลภาค) และ “...” (อัญประกาศ) ในเรื่อง “*Hi! So-Cial ไฮโซ...เซี่ยล*” ในตอนที่ชื่อว่า *ซอลัก* ดังความว่า

เพื่อนเพื่อนพากันหัวเราะเยาะ ก็เพราะรู้คำตอบก่อนแล้วว่า
ครูปราม, เพื่อนร่วมชั้นหยุดทันที “ไม่ตี ไม่ได้ ไม่ซ้ำเติม”

(Saenyamoon, 2019, p.60)

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าผู้แต่งใช้เครื่องหมาย , (จุลภาค) มาคั่นระหว่าง คำว่า “ครูปราม” กับคำว่า “เพื่อนร่วมชั้นหยุดทันที” การใช้เครื่องหมายในตำแหน่งนี้ หากเป็นการอ่านร้อยกรองแบบออกเสียง น่าจะเป็นจังหวะหยุด ให้ผู้อ่านได้คิดตามสถานการณ์ในเรื่องที่เด็ก ๆ กำลังล้อเลียนเพื่อนที่แอบหลับในห้อง ในวรรคส่งผู้เขียนใช้เครื่องหมาย “...” (อัญประกาศ) คร่อมข้อความที่ว่า “ไม่ตี ไม่ได้ ไม่ซ้ำเติม” ก็สื่อคำพูดของครูที่กำลังดุเด็ก ๆ ว่าอย่าหัวเราะ และซ้ำเติมเพื่อนนั่นเอง เป็นการใช้เครื่องหมายคำพูดกำกับเหมือนในนวนิยาย และเรื่องสั้นทั่วไป เพื่อแยกบทสนทนาตัวละครออกจากส่วนของการบรรยายหรือพรรณนาความนั่นเอง นับว่าผู้แต่งนำเครื่องหมายมาใส่ในกวีนิพนธ์เพื่อมาช่วยให้เรื่องเล่าดูมีมิติ เห็นภาพการแสดงออกของตัวละคร และมีการสนทนาพูดคุยกันของตัวละครอย่างสมจริง

การใช้เครื่องหมาย ‘...’ (อัญประกาศเดี่ยว) ขอยกตัวอย่างจาก เรื่อง “*ฤดูใจ*” ตอนที่ 32 ความว่า

(1) กระดิ่งควาย กระดิ่งวัว รั้วสั้นตั้ง เด็กเด็กฟังตั้งเพลงไพเราะไกลี่
หลัง ‘ข้าวางาย’ ต้อนควายวัว ตัวที่มี ออกจากคอกไปเลี้ยงที่ทุ่งป่าดง

(Saenyamoon, 2018, p.141)

จากตัวอย่างผู้แต่ง ใช้เครื่องหมาย ‘...’ คร่อมคำว่า ‘ข้าวางาย’ เพื่อเน้นว่าเป็นคำสำคัญของบท โดย ‘ข้าวางาย’ เป็นคำภาษาถิ่นอีสาน แปลว่า อาหารเช้า ในบทนี้นอกจากผู้แต่งอ่านจะเห็นภาพวิถีชีวิต คนอีสานอย่างชัดเจนแล้ว คำว่า หลัง ‘ข้าวางาย’ ยังช่วยย้ำว่าเป็นช่วงเวลาสำคัญของเด็ก ๆ ในชนบทอีกด้วย นั่นคือ เวลาที่ได้ต้อนวัวควายออกไปเลี้ยงในป่ากับเพื่อน ๆ

การใช้เครื่องหมาย ? (ปริศনী) ใช้เมื่อสิ้นสุดประโยคคำถาม ใช้หลังข้อความที่แสดงความสงสัยหรือ ไม่แน่ใจ ดังที่พบในเรื่อง “*Hi! So-Cial ไฮโซ...เฮียล*” ตอนที่ชื่อ เฟรนด์ชิพ ความว่า

สมุดเฟรนด์ชิพฉันทชอบนัก	บรรจุความรักเรื่องซ้ำซ้ำ
บรรจุมิตรภาพผ่านถ้อยคำ	ตอบย้าคำว่าเพื่อนร่วมชั้นเรียน
บรรจุรูปถ่ายรูปใบหน้า	ลายมือจากปากกาพากันเขียน
ความในใจมอบให้กันอ่านวนเวียน	แลกเปลี่ยนที่อยู่ไว้ก่อนไกลกัน
สีโปรด?อาหารโปรด?บอกหมดเปลือก	ทางเลือกไหนที่ใฝ่ฝัน?
นักร้อง? ดาราไทย? ใครสำคัญ?	คำขวัญที่ขึ้นใจ ไหนคำคม?

(Saenyamoon, 2019, p.163)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ผู้แต่งได้ใช้เครื่องหมาย ? (ปริศনী) ในจุดที่ต้องการสื่อถึงคำถาม เช่น ในบริบทนี้เป็นกรณำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเขียนสมุดเฟรนด์ชิพให้เพื่อน ๆ โดยผู้แต่งได้กล่าวถึงรายละเอียดของสาระที่มักถูกบรรจุไว้ในสมุดเฟรนด์ชิพเพื่อให้เจ้าของจดจำผู้เขียนให้ได้ เช่น ชอบสีอะไร ชอบทานอะไรเป็นพิเศษ เรียนจบแล้วอยากประกอบอาชีพใด ใครคือนักร้องและดาราคนโปรด ใครคือบุคคลสำคัญในชีวิต และผู้เขียนมีคำขวัญหรือคำคมประจำใจว่าอย่างไร เป็นต้น

พบการใช้เครื่องหมาย ? (ปริศনী) และ “...” (อัญประกาศ) พรชัย แสนยะมูล มักใช้เพื่อกำกับคำพูด ตัวละครในบทประพันธ์ เพื่อให้ผู้อ่านแยกได้ง่ายขึ้นว่าใครคือผู้ถาม

ใครคือผู้ตอบ ตัวอย่างเช่น ในเรื่อง “Hi! So-Cial ไฮโซ...เชียว” ในตอนที่ชื่อ ซอส์ก ความว่า

ครุถามทำไมถึงเปลอหลับ?	“ผมง่วงนอนครับหิวนอนเพิ่ม”
ครุสอนน่าเปื้อหรือจิ้งเคลิ้ม?	“แค่เริ่มชั่วโมงแรกง่วงแล้วครับ”
“เมื่อคืนไปจับกบไปจับอึ่ง”	ผมฟังได้นอนตอนรุ่งหลับ
หาอยู่หากินไร้สินทรัพย์	กินกบกินตับไหมครับครุ?

(Saenyamoon, 2019, p.60)

จากตัวอย่างนี้ผู้แต่งใช้เครื่องหมาย ? (ปริศนี) เพื่อเน้นย้ำส่วนที่เป็นคำถาม และใช้ “...” อัญประกาศ ในส่วนที่เป็นคำตอบ ซึ่งสัมพันธ์กับบริบทในกลอนที่แสดงการสนทนากันของตัวละคร โดยเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนแห่งหนึ่งที่มีเด็กกำลังหลับ ครุจึงถามว่าทำไมเปลอหลับ เด็กก็ตอบว่าง่วงนอนอยากนอนอีก ครูก็กถามต่อว่า ครุสอนน่าเปื้อหรือจิ้งเคลิ้ม เด็กนักเรียนก็ตอบว่า แค่เริ่มชั่วโมงแรกก็ง่วงแล้วจากนั้นก็อธิบายเหตุผลให้ครุฟังว่าเมื่อคืนเขาไปจับอึ่งทำให้ไม่ได้นอนทั้งคืน จากกลวิธีนี้ผู้แต่งเน้นบทสนทนาโต้ตอบกันระหว่างครุศิษย์ผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนว่าตนเองกำลังฟังเรื่องเล่าและติดตามชีวิตของเด็กนักเรียนในชนบทแห่งหนึ่ง

การใช้จุดไข่ปลา... และเครื่องหมาย – (ยัติภังค์) ในเรื่อง “ใจปัจจุบัน” ตอน เปลญวน และ ตอน ที่พัก ความว่า

(1) ริวแดดบ่ายร่มไม้บังยังร่มรื่น	สายลมตื่นเป็นคลื่นพลิ้วเนื่องหนุน
สัมผัสแผ่วแล้วผิวใจจะไม่ละมุน	ข้าพเจ้าคุ่น...คุ่นว่านิตราไป

(Saenyamoon, 2016, p.26)

(2) เจ้าเด็กน้อยซัน ป.สาม ถาม-ตอบแล้ว เสียงเจื้อยแจ้วร้องเพลงสนุกไม่ทุกซัซญ
นอกระเบียงลมระบายคลื่นกระเซ็น ก่อนทันเห็นแสงสุดท้ายจะหายลับ

(Saenyamoon, 2016, p.169)

จากตัวอย่างบทแรก ผู้แต่งใช้เครื่องหมาย ... (จุดไข่ปลา) เพื่อให้ผู้อ่านเว้นวรรค หรือหยุดเล็กน้อย ก่อให้เกิดความไพเราะเมื่อมีการลงจังหวะ และช่วยเน้นความหมาย หรือสร้างจินตนาการแก่ผู้อ่านซึ่งถ้าพิจารณาไปตามบริบทของเรื่องจะเห็นได้ว่า คำว่า ข้าพเจ้าคุ่น...

มีจุดไขปลาก่อนมีคำว่า *คุ้น* ตามหลังมาอีกคำ สามารถแสดงภาพการหยุดคิดของตัวละคร (ข้าพเจ้า) ส่วน *ตัวอย่างบทที่สอง* ผู้แต่งใช้เครื่องหมาย – (ยัติภังค์) เพื่อคั่นระหว่างคำว่า *ถาม* และคำว่า *ตอบ* เพื่อสื่อให้เห็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องว่ามีกิจกรรมถามตอบระหว่างครูกับนักเรียน และเหตุการณ์นั้นนั้นได้จบลงแล้ว นับเป็นการนำเครื่องหมายมาช่วยสร้างภาพได้ดี

นอกจากนี้ ยังพบการใช้เครื่องหมาย ! (อัศเจรีย์) ในผลงานแทบทุกเรื่องอีกด้วย โดยทั่วไป ! (อัศเจรีย์) เป็นเครื่องหมายที่ใช้เขียนไว้ข้างหลังคำหรือกลุ่มคำที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ตีใจ เสียใจ ตกใจ รั้รู้ ประหลาดใจ พอใจ หรืออื่น ๆ จากการวิเคราะห์พบว่า พรชัย แสนยะมูล ก็นำเครื่องหมายอัศเจรีย์ มาใช้ด้วยเหตุผลดังกล่าวเช่นกัน เพียงแต่ย้ายจากที่เคยปรากฏในงาน ร้อยแก้ว มาอยู่ในพื้นที่ของร้อยกรองอย่างเหมาะสมลงตัว ดังปรากฏในเรื่อง *“ใจปัจจุบัน”* ตอนที่ชื่อ *เป๊าะแป๊ะ* ดังตัวอย่าง

เพราะเด็กล็กฝึกต้อยตังมาทังเล่น เมื่อพ่อเห็นเป็นต๋องโกรธต๋องโทษกล่าว
ลูกกับเพื่อนเหมือนคิดได้เห็งอไหลพราว หลังร้องว้าว! “ข้าพเจ้าว่าน่าหนุกดี!”

(Saenyamoon, 2016, p.97)

จากตัวอย่างเห็นได้ชัดเจนว่า มีการใช้เครื่องหมาย ! (อัศเจรีย์) เพื่อเน้นคำที่แสดงอารมณ์ความรู้สึก ดังคำว่า *ว้าว!* แสดงอารมณ์ประหลาดใจ ตื่นเต้น และคำว่า *น่าหนุกดี!* สื่ออารมณ์ตัวละครข้าพเจ้า (น่าจะเป็นผู้เขียน) ว่าเขาตื่นเต้นกับสิ่งที่เห็น และคิดว่ามันน่าสนุก (คงนึกอยากเล่นเหมือนเด็ก ๆ บ้าง)

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า พรชัย แสนยะมูล มีการใช้เครื่องหมายวรรคตอนในงาน กวีนิพนธ์โดยตลอดและปรากฏทุกเรื่อง ทำให้ผลงานมีจุดเด่น น่าสนใจ อีกทั้งยังสื่อความหมาย อารมณ์ความรู้สึก และสาระสำคัญที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอได้เป็นอย่างดี

6. การใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่อง (Story telling) เป็นการบอกเล่าเรื่องราวความรู้ต่าง ๆ ที่อยู่กับตัวบุคคล (Tacit knowledge) จากประสบการณ์การดำเนินชีวิต เรื่องที่ซาบซึ้ง ประทับใจ หรือได้จากการศึกษา การทำงานที่สั่งสมเป็นทักษะแนวปฏิบัติที่ดีหรือจากพรสวรรค์ให้บุคคล

อื่นฟัง เพื่อให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ การทำงานของตนเองได้ (Phanadamrong, n.d.) จากการวิเคราะห์พบว่า พรชัย แสนยะมูล มักนำเทคนิคการเล่าเรื่องมาใช้ในการ นำเสนอเรื่องราวในบทกวี บางครั้งผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนกำลังแอบอ่านบันทึกส่วนตัวของ ผู้แต่ง บางครั้งก็รู้สึกเหมือนได้ย้อนไปในอดีตพร้อมผู้แต่ง ซึ่งการเล่าเรื่องที่ปรากฏซ้ำในงาน มี 2 ลักษณะได้แก่ (1) การเล่าเรื่องในแบบเขียนบันทึก และ (2) การเล่าเรื่องแบบย้อนอดีต หรือ flash back

6.1 การเล่าเรื่องแบบเขียนบันทึก บันทึก หมายถึง ก. จดข้อความเพื่อช่วย ความจำหรือเพื่อเป็นหลักฐาน, จดหรือถ่ายทำไว้เพื่อช่วยความจำหรือเพื่อเป็นหลักฐาน (Royal Institute, 2003, p.617) จากการวิเคราะห์พบว่า พรชัย แสนยะมูล มักนำเสนอ มุมมองต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิต ทั้งความสุข ความทุกข์ ความประทับใจ ผ่านเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน เช่น การแบ่งปันกล้วยให้กับเพื่อนบ้าน ปลูก และพ่อกา พรชัย แสนยะมูล จะนำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มาบอกเล่าไว้ในผลงาน และจบท้ายให้ผู้อ่านได้คิดว่าสิ่งที่เขา กำลังบอกเล่าได้สะท้อนแง่มุมอันใดในชีวิตบ้าง ดังในเรื่อง “ใจปัจจุบัน” ตอน กล้วยสี พระจันทร์ ผู้แต่งเล่าว่า

เสียงดวงจันทร์ปันใจกล้วยช่วยให้ยิ้ม	แบ่งให้กันเพื่อนบ้านชิมยิ้มถ้วนหน้า
บ้านละหิวสีที่บ้านยิ้มหวานมา	สนุกน้ำว่าพาสุขส่งต่อไป
ยามหมู่บ้านผ่านมาที่หน้าบ้าน	“พี่ยามครับ รับไปทานสักหวี
ใหม่” ป้าคนสวนถือคราด, ปาดเหงื่อไคล	ยื่นกล้วยให้ กินไม่ทัน ปันเงี้ยวจุน
อีกสองหวีมีเตรียมไว้ให้พ่อกา	สามโลกกว่าจากบ้านไปได้เกือบหนุน
ต่างหมู่บ้านผ่านไปเยื่อนเหมือนแทนคุณ	กล้วยหอมกรุ่นสร้างบุญได้จ่ายตั้งคำ

(Saenyamoon, 2016, p.55)

จากตัวอย่าง ผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนกำลังได้อ่านบันทึกเรื่องราวความสุขของ พรชัย แสนยะมูลในวันที่ได้แบ่งปันกล้วยน้ำว่าสุกงอมแก่คนรอบข้าง เรื่องเล่านี้ทำให้เห็น มุมมองของผู้แต่งว่าความสุขสร้างได้ไม่ยาก แค่คนเรานี้เข้าใจเกื้อกูลกัน และเท่าที่สังเกต ผู้แต่งมักเลือกนำธรรมชาติใกล้ตัวมาผูกโยงและแสดงให้เห็นถึงวิธีการสร้างความสุข อย่างง่าย ๆ เขาไม่ได้เลือกนำสิ่งเพื่อฝันหรือยิ่งใหญ่จนคนส่วนใหญ่ปฏิบัติไม่ได้ หรือก้าวไปไม่ถึงมาเป็นสิ่งยึดโยงกัน แต่ได้เลือกเรื่องเล็ก ๆ ที่หลายคนอาจจะเลย หรือมองข้ามไปมา นำเสนอ

6.2 การเล่าเรื่องแบบย้อนอดีต หรือ flash back ในที่นี้ หมายถึง พรชัย แสนยะมูล มีการนำเสนอภาพเหตุการณ์ทั้งในปัจจุบันและในอดีตไว้ในกวีนิพนธ์ตอนเดียวกัน เพื่อให้อดีตและปัจจุบันนั้น ๆ ช่วยสื่อ ความนัย หรือ สาระสำคัญที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอ โดยผู้แต่งมักเริ่มต้นด้วยเหตุการณ์ที่เป็นปัจจุบันก่อน แล้วจึงพาผู้อ่านย้อนกลับไปยังเรื่องราวในอดีต (บางตอนก็จบบทที่ภาพอดีต บางตอนก็กลับมาจบที่ปัจจุบันอีกครั้ง) เพื่อให้ผู้อ่านได้คิดต่อในตอนท้ายว่า ผู้แต่งกำลังคิด หรือรู้สึกต่อเหตุการณ์นั้น ๆ และที่น่าสังเกตคือ ผู้แต่งมักนำเรื่องราวของตนในวัยเด็กมาเปรียบเทียบกับเสมอ เหมือนบอกเป็นนัยว่าเขากำลังคิดถึงภาพจำในอดีตที่เป็นความงดงามและมีค่ายิ่งในชีวิต ยกตัวอย่างเช่นในเรื่อง “ฤดูใจ” ตอนที่ 17 ดังนี้

แม่โลกมีด เมืองเหน็บหนาว ด้วยข่าวร้าย	ตะวันฉายจากใจหนูนั่นส่งผล
แสงแห่งรักส่องหัวใจ ใครบางคน	อบอุ่นล้นจนหนาวคลายได้คั่นชิน
ในใจฉัน มีตัวเธอเสมอรัก	สายใยถัก ใจถึงใจ ไม่จบลิ้น
ตั้งใจพามาผูกพันผืนแผ่นดิน	อยู่ต่างถิ่น ถึงต่างถิ่น ฉันรักเธอ
“ตอนเด็กเด็ก เด็กทุกคน ปลูกต้นไม้	‘ต้นเล็กเล็ก จะเติบโตใหญ่ ได้เสมอ’
หมั่นรดน้ำ พรวันดินไว้ ไม่เผลอเธอ	ครุ่นตใจ ที่สวนโรงเรียน เขียนดูแล
เป็นต้นไม้ ให้ความรัก ความผูกพัน	ถึงเลื่อนชั้น ฉันใส่ใจ เธอเพื่อแม่
ปีต่อไป ต้นไม้โต งดงามแท้	งามดอกกรัก งามดอกแค เพื่อแม่เธอ”

(Saenyamoon, 2018, pp.76-77)

จากตัวอย่างพรชัย แสนยะมูล เริ่มต้นใน 2 บทแรก ด้วยการกล่าวถึงสภาพการณ์ปัจจุบันว่า ถึงแม้จะมีปัญหาสารพันให้ต้องเผชิญ (แม่โลกมีด เมืองเหน็บหนาว ด้วยข่าวร้าย) แต่เขาก็ยังเชื่อมั่นว่ากำลังใจหรือพลังใจที่อบอุ่นจากเพื่อนฝูงที่อยู่ต่างที่ ต่างถิ่นกัน จะช่วยให้เราจะฝ่าฟันไปได้ จากนั้นก็ได้้นำเหตุการณ์ในวัยเด็ก ตอนที่ครูมอบหมายให้เขาและเพื่อน ๆ ปลูกต้นไม้ มานำเสนอต่ออีก 2 บท ให้เห็นว่าเพราะทุกคนต่างช่วยกันแะเวเรียนไปดูแล ด้วยความรักและความเอาใจใส่ ต้นไม้เหล่านั้นจึงเติบโตงดงาม ซึ่งหากผู้อ่านเชื่อมปัจจุบันกับอดีตเข้าด้วยกันก็จะเข้าใจได้ไม่ยากนักว่าพรชัย แสนยะมูล ต้องการจะสื่อสาระสำคัญให้เห็นว่าความรัก (ดอกกรัก) ความใส่ใจ (ดอกแค) เพื่อแม่เธอ (มอบให้แก่กัน) และสายใยแห่งมิตรระหว่างเพื่อนฝูงเช่นเดียวกัน มีนัยถึงความรัก ถ้าเราใส่ใจดูแล มันก็จะเติบโตและงดงามตลอดไปเช่นกัน

เมื่ออ่านบทกวีของพรชัย แสนยะมูล จบ 1 เรื่อง หรือ 1 ตอน ผู้อ่านจะมีความรู้สึกเหมือนกำลังอ่านเรื่องเล่าสั้น ๆ เรื่องหนึ่ง ผู้แต่งสามารถนำเรื่องใกล้ ๆ ตัว เช่น ต้นไม้ ไม้ไผ่ ภูเขา น้ำตก วัตถุ สิ่งของ มาเป็นจุดเริ่มต้นในการร้อยเรียงเป็นเรื่องเล่าอย่างมีเสน่ห์ หากจะเรียก พรชัย แสนยะมูล เป็น “นักเล่าเรื่อง” ก็คงไม่ผิด ซึ่งในกวีนิพนธ์ทุกเรื่องสามารถเห็นได้โดยตลอดว่า เรื่องสั้น ๆ บางเรื่อง เป็นการเล่าสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน (ของผู้แต่ง และผู้คนแวดล้อม) ผู้อ่านจะเกิดความรู้สึกเหมือนกำลังอ่านบันทึกประจำวันของผู้แต่ง และเป็นบันทึกที่แฝงคุณค่า ผากแง่คิดไว้โดยตลอด พรชัย แสนยะมูล ก็พาผู้อ่านย้อนอดีตไปสู่เรื่องราวขวนขวายในกาลก่อน จากการสังเกต ผู้แต่งไม่ได้นำเสนออดีตในลักษณะของความโหยหาอย่างคนที่กำลังเสียดาย หรืออยากกลับไปเปลี่ยนแปลง แต่เป็นการมองปัจจุบันและอดีตที่เปลี่ยนแปลงไปตามวิฎจักรอย่างเข้าใจ เป็นการนำอดีตและปัจจุบันดำเนินร่วมกันไปในลักษณะเป็นส่วนเสริม เติมเต็ม หรือบางครั้งก็ดำเนินกันไป ในแนวคู่ขนาน เพื่อเตือนสติตนเอง และผู้อ่าน ให้เข้าใจความเป็นไปของโลก และยังคงรักษาความงดงามของอดีตที่อยู่ภายในใจให้เป็นพลังในการขับเคลื่อนปัจจุบันให้ดีที่สุด

7. การสอดแทรกอารมณ์ขัน

พรชัย แสนยะมูล เป็นคนที่มีอารมณ์ขัน เห็นได้จากการผลิตผลงานในแนวอารมณ์ขัน อารมณ์ดี ขวนหัวเราะไว้หลายเรื่อง เช่น อยากให้เธออารมณ์ดีตลอดปีตลอดชาติ, ฮ่า ฮ่า ฮ่า, The Comedy of Life, อารีตม, เธอกระโจนออกมาจากรูจุมูกของฉัน, อยากให้เธออารมณ์ดีตลอด 24 ชั่วโมง, อยากให้ชาติอารมณ์ดีตลอดปีเหมือนเธอ และ เด็กหญิงต้นฉบับกับครอบครัวอารมณ์ดี เป็นต้น ดังนั้น ความเป็นคนมีอารมณ์ขัน จึงมักสอดแทรกอารมณ์ขันมาไว้ในงานด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในเรื่อง “Hi! So-Cial ไฮโซ...เซี่ยล” ตอนที่ชื่อ *ชยะ* ผู้เขียน นำคำว่า ประธาน กริยา กรรม ในโครงสร้างประโยค มาให้ความหมายใหม่ว่า การจะเป็นประธานนักเรียน นี่ช่างมีกรรม เพราะต้องปรับกริยา (ใกล้เคียง กริยา) ให้อ่อนหวานซึ่งขัดกับบุคลิกดั้งเดิมของตัวละคร (อาจจะหมายถึงผู้เขียน) ดังความว่า

เป็นประธานนักเรียนหรือเป็นกรรม กริยาของผู้นำต้องอ่อนหวาน
ต้องอ่อนโยนและเข้มแข็งพอประมาณ ปฏิภาณไหวพริบพอประเมิน

(Saenyamoon, 2019, p.51)

ในเรื่องเดียวกัน ในตอนที่ชื่อ *โธละเท่* ผู้แต่งได้พูดถึงตัวละคร ชื่ออำนวยเก็บกระเป๋าสตางค์ได้ แล้วนำไปคืนเจ้าของ โดยที่สิ่งของมีค่าและเงินยังอยู่ในกระเป๋าครบ เจ้าของดีใจมาก และกำลังซึ่งกับน้ำใจของอำนวย แต่พอเปิดกระเป๋าไปเจอจดหมายของอำนวยว่า ขอเหล้าสักขวด กับเงินสองร้อย เป็นการจบเรื่องแบบหักมุม สร้างรอยยิ้มได้เช่นกัน ดังความว่า

แบบจดหมายน้อยจากอำนวย ลายมือไม่สวย ใจความว่า
 “ขอเหล้าขวด เงินสองร้อย ค่าเสียเวลา” โปสต์แม้ค่าแทบแตกคนตามเมนต์

(Saenyamoon, 2019: p.75)

สรุปและอภิปรายผล

กวีนิพนธ์ของพรชัย แสนยะมูล ทั้ง 4 เรื่อง ได้แก่ ใจธรรมชาติ ฤดูใจ ใจปัจจุบัน และ Hi! So-Cial ไฮโซ...เซี่ยล ผู้แต่งมีศิลปะในการเลือกใช้เทคนิควิธีมาสร้างสรรค์ผลงานให้มีลักษณะเด่น 7 กลวิธี ได้แก่ (1) มีการนำเสนอในรูปแบบกลอนแปด มีการใช้สัมผัสนอกอย่างสิ้นไหล สัมผัสในอย่างมีจังหวะ จนเกิดเป็นท่วงทำนอง และลีลาที่ไพเราะ (2) มีการเล่นเสียงสัมผัสอักษรขีด ทั้งแบบขีด 2 พยางค์ 3 พยางค์ 4 พยางค์ และ มากกว่า 4 พยางค์ ส่งผลให้เกิดรสจากเสียงสัมผัส (3) มีศิลปะการใช้คำ ทั้งการซ้ำคำ การใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม การประสมคำทำให้เกิดความแปลกใหม่ และการเล่นคำซ้ำ เพื่อเน้นย้ำความหมายของสิ่งที่ต้องการสื่อ (4) มีการนำโวหารภาพพจน์ แบบอุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สัทพจน์ และอติพจน์ มาช่วยสร้างภาพและสื่อความหมายอย่างแจ่มแจ้ง รวมทั้งช่วยเสริมสร้างจินตนาการ (5) มีการใช้เครื่องหมายที่มักใช้ในงานประพันธ์ร้อยแก้ว ได้แก่ , (จุลภาค) – (ยัติภังค์) ... (จุดไข่ปลา) ? (ปริศนี) “...” (อัญประกาศ)! (อัศเจรีย์) ‘...’ (อัญประกาศเดี่ยว) มากำกับ “คำ” หรือ “ความ” เพื่อสร้างความหมายพิเศษ (6) มีการใช้เทคนิคการเล่าเรื่องชวนติดตาม ได้แก่ การเล่าเรื่องแบบเขียนบันทึก และการเล่าเรื่องแบบย้อนอดีต หรือ flash back กล่าวคือมีการนำเหตุการณ์ในอดีตมาผสานกับปัจจุบันอย่างมีเหตุผล และสุดท้าย (7) มีการสอดแทรกอารมณ์ขันในผลงานผู้อ่านได้ยิ้มหรือหัวเราะออกมาบางขณะ ลักษณะเช่นนี้ยิ่งตอกย้ำให้เห็นความเป็นคนอารมณ์ดีของผู้แต่งอย่างชัดเจน ดังนั้น หากจะกล่าวว่าทุกกลวิธีที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ทั้ง 4 เรื่อง ไม่เพียงช่วยสร้างความงาม

เชิงวรรณศิลป์ แต่ยังช่วยขับเน้นความหมายที่ต้องการสื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สิ่งที่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตคือ พรชัย แสนยะมูล เป็นนักเขียนที่ผูกพันกับเรื่องราวในอดีต และยังคงเก็บหลายเรื่องไว้เป็นความทรงจำอันงดงาม เมื่อเขาคิดค้นสร้างสรรค์ด้วยการนำอดีตกับปัจจุบันมาร้อยเรียงผสมกันอย่างลงตัว สิ่งที่เคยอยู่ในรอยจำจึงมาทำหน้าที่ตีแผ่หรือกางความในใจส่วนลึกออกมาให้ผู้อ่านจับต้องผ่านทุกถ้อยความอย่างงดงาม ทำให้เห็นว่ายามใดก็ตามที่ความรู้สึกท้อแท้ หรือเกิดคำถามต่อการเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน อดีตที่เป็นภาพชีวิต “สโลว์ไลฟ์” เรียบง่าย จึงถูกยกนำมาบอกเล่าอย่างมีอรรถรส ปรากฏเป็นแง่มุม เพื่อซบย้อมหัวใจที่อาจจะกำลังเหี่ยวแห้งให้ชุ่มชื้นอีกครั้ง ทั้งนี้สิ่งที่นำเสนออาจไม่ได้มีนัยแห่งการสูญเสียบางสิ่ง หรือ กำลังโหยบางอย่าง แต่เป็นการมองอดีตเพื่อทำความเข้าใจปัจจุบัน และเตรียมตัวตั้งรับกับอนาคต ที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดมากกว่าเป็นอยู่ กล่าวอีกอย่างได้ว่า พรชัย แสนยะมูล อาจกำลังสร้างการตระหนักรู้เพื่อการอยู่กับปัจจุบันอย่างมีสติ นอกจากเทคนิคการเล่าเรื่องดังกล่าว ยังสามารถสร้างอัตลักษณ์ในงานของตน ด้วยการทดลอง “สร้าง-เสริม” สิ่งใหม่ ๆ ให้กลอนแปด ที่มีฐานรากอันงดงามอยู่แล้ว มีความพลิ้วไหว สดใส และชวนอ่านยิ่งขึ้น โดยการประดับตกแต่งกระบวนกลอนด้วยลูกเล่นด้านเสียงสัมผัส และการใช้คำ ทำให้ผู้อ่านต้องติดตามโดยเพิ่มเทคนิคการเล่าเรื่อง ทั้งยังได้ความเพลิดเพลินด้วยลีลาภาษาแบบพรชัย แสนยะมูล และค่านิยมของคณะกรรมการรางวัลเชว่นบู้ค อวอร์ด ที่กล่าวถึงหนังสือกวีนิพนธ์ ชุดฤดูใจ (2018, Foreword) ว่า “เป็นผลงานที่กวีใช้ต้นทุนชีวิต และวัฒนธรรมในฐานะ “เด็กชนบท” จาก “ภาคอีสาน” เป็นแกนกลางในการดำเนินเรื่องคู่ขนานกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ด้านกลวิธีการประพันธ์ กวีใช้ภาษาได้สอดคล้องกับเนื้อสารที่ต้องการสื่อคือความเรียบง่ายที่งดงาม รวมทั้งใช้วิธีย้อนภาพความทรงจำในวัยเยาว์เทียบเท่ากับประสบการณ์ชีวิตในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความตระหนักในความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติที่วนเวียนเป็นครุใน “ฤดูใจ” ไม่รู้จบ...” คำชื่นชมนี้ หากนำมาพินิจพิเคราะห์เนื้อหาของอีก 3 เรื่อง คือ ใจปัจจุบัน Hi! So-Cial ไฮโซ...เฮียล และ ใจธรรมชาติ ความตื่นเต้นด้านเนื้อหาที่ซ่อนโลกทัศน์ ชีวทัศน์ ของผู้แต่งไว้อย่างลึกซึ้ง ผ่านลีลากลอนแปดที่มีสัมผัสนอก-สัมผัสในแพรวพราว รวมทั้งการสร้าง-สรรกลวิธีการประพันธ์ที่เป็น “เอกลักษณ์” ยิ่งมีส่วนทำให้กวีนิพนธ์ทุกเรื่องโดดเด่น เหนือสิ่งอื่นใด คือการสร้างและส่งคุณค่าทั้งต่อตัวกวีและผู้อ่านอย่างอเนกอนันต์ ดังความบทสุดท้ายของตอนที่ชื่อ “ใจปัจจุบัน” ในเรื่อง “ใจปัจจุบัน” ที่ว่า

“โลกทัศน์ ชีวทัศน์สัมผัสใจ สัมผัสในสัมผัสนอก สัมผัสพื้นที่
 แม่สักคนสัมผัสได้ ในขณะที่ ข้าพเจ้าก็ยินดีตั้งใจนำ”

(Saenyamoon, 2016, p.223)

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษางานประพันธ์กวีนิพนธ์ของกวีคนอื่นที่อยู่ในยุคสมัยเดียวกันกับ
 พรชัย แสนยะมูล ในด้านกลวิธีการประพันธ์ และแนวคิด ว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

References

- Chongstitvattana, S. (2000). **Buddhadhamma in modern Thai poetry (Research Report)**. Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Chongstitvattana, S. (2015). **The Scent of sandalwood and the sound of cymbals: literary arts in Thai literature**. (2nd ed.) Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Jinaphan, T. (2003). **The analysis of themes and values in Thai S.E.A write award-winning poetic works** (Master's thesis). Silpakorn University, Bangkok. (In Thai)
- Phanadamrong, A. (n.d.). **Storytelling**. (Online). Retrieved from <http://www.thayanghospital.go.th/download/Storytelling.pdf>.

- Royal Institute. (2003). **Royal institute dictionary (1999 edition)**. Bangkok: Nanmeebooks. (In Thai)
- Saenyamoon, P. (2016). **The Present Mind**. Bangkok: Mai Ya Mok. (In Thai)
- Saenyamoon, P. (2017). **The Natural Mind**. Bangkok: Mai Ya Mok. (In Thai)
- Saenyamoon, P. (2018). **Seasons of the Mind**. Bangkok: Mai Ya Mok. (In Thai)
- Saenyamoon, P. (2019). **Hi! So-cial Hiso...cial**. Bangkok: Mai Ya Mok. (In Thai)
- Thonglor, K. (1997). **Principles of the Thai language**. (10th ed.) Bangkok: Amonkanphim. (In Thai)
- Upakitsinlapasan. (1998). **Principles of the Thai language (orthography, morphology, syntax, prosody)**. Bangkok: Thaiwatthanaphanit. (In Thai)
- Vespada, D. (2006). **The scent of literary arts: aesthetics in Thai literature**. Bangkok: Pajera. (In Thai)